

خون

فصلنامه علمی پژوهشی

دوره ۲ شماره ۶ زمستان ۸۴

شیوع هپاتیت C و عوامل مرتبط با آن در اهداکنندگان پایگاه انتقال خون کرمان، نیمه دوم سال ۱۳۸۲

دکتر مریم دلاوری^۱، دکتر سید مرتضی طباطبائی^۲، هوشنگ شیخ بردسیری^۳، زهراء معارف‌دوست^۴

مطالعه انجام شده از نوع (cross-sectional) مقطعی و مطالعه داده‌های موجود و جمعیت مورد مطالعه ۱۵۲۵۲ اهداکننده بود که طی نیمه دوم سال ۱۳۸۲ جهت اهدای خون به پایگاه انتقال خون کرمان مراجعه کرده بودند. برای هریک از نمونه‌ها یک فرم اطلاعاتی شامل سؤالاتی در مورد مشخصات فردی- اجتماعی داوطلب، مانند سن (گروه سنی ۴۰ سال، زیر ۴۰ سال و بالای ۴۰ سال)، جنس، تحصیلات، وضعیت تأهل، دفعات اهدای خون (اهداکننده بار اول، با سابقه) و شغل (مشاغل پرخطر مانند پرسنل مراکز بهداشتی درمانی، نظامی و سرباز و سایر مشاغل) با استفاده از اطلاعات کامپیوتري موجود در واحد ثبت نام داوطلبان اهدای خون تکمیل شد و نتیجه آزمایش هپاتیت C هر اهداکننده در فرم مذکور ثبت گردید.

نمونه‌های سرمی از جهت HCV-Ab به روش الیزا توسط کیت (اویسنا) بررسی و نتایج مثبت آن توسط RIBA تأیید شده بود و کلیه نمونه‌های افرادی که جواب مثبت قطعی داشتند به عنوان افراد مبتلا به هپاتیت C در نظر گرفته شدند.

در این مطالعه متوسط سن اهداکنندگان $۱۲/۰۶ \pm ۲۹/۴$ و بیشترین افراد در محدوده سنی ۲۵ تا ۳۰ سال بودند. از این تعداد $۸۱/۸\%$ مرد و $۱۹/۱\%$ اهداکنندگان زن بودند. $۶۲/۴\%$ درصد متاهل و $۳۷/۶\%$ درصد مجرد ، $۳۸/۴\%$ درصد اهداکننده بار اول و $۱۶/۶\%$ درصد سابقه اهدای خون داشتند. از لحاظ تحصیل، $۱۳/۷\%$ زیر دیپلم و بی‌سواد و $۴۱/۳\%$ دیپلم و $۲۷/۶\%$ بالاتر از دیپلم بودند. $۶/۴\%$ درصد اهداکنندگان مشاغل پرخطر از لحاظ ابتلا به هپاتیت C داشتند و $۰/۳۹\%$ اهداکنندگان از نظر HCV مثبت بودند. در این مطالعه

ویروس هپاتیت C یکی از شایع‌ترین علل بیماری کبدی و از مشکلات عمدی بهداشت جهانی است (۱). این ویروس به عنوان مهم‌ترین عامل بروز هپاتیت‌های بعد از انتقال خون شناخته شده است (۲). درصد کم، ۷ درصد مبتلایان به سمت مزمن شدن که شایع‌ترین انديکاسيون برای پيوند کبد است و بيش از ۲۰ درصد به سمت سيرورز که خطر ابتلا به کارسينوم سلول‌های کبدی را افزایش می‌دهد، پيش می‌روند اين بيماري به طور تخميني مسؤول ۸ تا ۱۰ هزار مرگ در سال در ایالت متحده آمريکاست (۳). در مطالعه‌اي، ۵۰ درصد افرادی که از خون يا فرآورده‌های خونی قبل از انجام تست‌های غربالگری هپاتیت C استفاده کرده بودند، تست مثبت قطعی هپاتیت C داشتند (۴). برای اولین بار در اوایل دهه ۱۹۷۰ ميلادي با غربالگری اهداکنندگان از نظر وجود anti-HCV و حذف منابع تجاری خون، فراوانی هپاتیت C مرتبط با انتقال خون به طور چشم‌گيري کاهش یافت و در حال حاضر تنها $۰/۵\%$ از کل جمعیت اهداکنندگان، عفونت HCV دارند (۴). با توجه به اين‌که هنوز واکسن مؤثری در پيش‌گيري از هپاتیت C در دسترس نیست و گروهي با وجود آگاهی از احتمال داشتن اين بيماري با انگيزه دست‌یابي به جواب آزمایش، اقدام به اهدای خون می‌کنند. همچنان با نگاهی به گزارش‌های متفاوت شیوع هپاتیت C و عوامل مرتبط با آن در مقاله‌های مختلف اين پژوهش انجام شد (۳). با توجه به نقش اساسی انتخاب صحيح اهداکنندگان در سلامت خون، هدف از اين تحقيق بر پایه تعیین شیوع هپاتیت C و عوامل مرتبط با آن در اهداکنندگان خون پایگاه انتقال خون کرمان در نیمه دوم سال ۱۳۸۲ قرار داده شد.

این عفونت در بین کارکنان بهداشتی- درمانی و نظامیان نسبت به سایر مشاغل بیشتر است که مستلزم توجه بیشتر و آموزش این افراد در زمینه راههای ابتلاء به هپاتیت C و چگونگی پیشگیری از آن می‌باشد (۳). همچنین درصد HCV مثبت در افراد با تحصیلات پایین بیشتر بود که نیازمند آموزش بیشتر در زمینه اهمیت انتقال بیماری‌های عفونی از طریق خون در فاز نهفتگی و عدم امکان شناسایی عوامل عفونی در مراحل اولیه بیماری می‌باشد.

وجود رابطه معنی‌دار بین جنس مرد و هپاتیت در مطالعه‌ها و مطالعات دیگران، مؤید بیشتر بودن رفتارهای پرخطر مانند تزریق مواد مخدر داخل وریدی و خالکوبی در مردان است (۱۱ و ۷ و ۶). با توجه به نتیجه حاصل از تحقیق و مقایسه آن با سایر مطالعات، درمی‌یابیم که شیوع هپاتیت C در اهداکنندگان خون کرمان حتی کمتر از درصد قابل انتظار جهانی است (۳). شاید غربالگری دقیق اهداکنندگان هنگام مصاحبه توسط پزشک سازمان و معاف شدن اکثر موارد HCV مثبت و دارای سابقه رفتارهای پرخطر، یا ارتقای کیفیت آزمایش‌های هپاتیت C در ایران در نتیجه آلودگی بسیار کم خون و فرآورده‌های خونی، دلیل این امر باشد که در هر صورت نشان‌دهنده بهبود کیفیت سیستم غربالگری سازمان انتقال خون ایران است. از سوی دیگر توجه به شیوع پایین هپاتیت C در اهداکنندگان با سابقه نسبت به اهداکنندگان بار اول، نشان‌دهنده اهمیت این گروه در تأمین خون سالم و کافی است و توجه بیشتر به این عزیزان، برخورد مناسب با آن‌ها هنگام مراجعه به پایگاه‌های انتقال خون، دعوت به اهدای خون مکرر، همچنین قدردانی مناسب از آنان را می‌طلبد.

هپاتیت C در مردان، اهداکنندگان بار اول، مشاغل پرخطر و تحصیلات پایین بیش از زنان، اهداکنندگان با سابقه، مشاغل کم خطر و تحصیلات بالا بود ($p < 0.05$). ولی ارتباطی بین وضعیت تأهل و سن با ابتلاء به هپاتیت C وجود نداشت.

در این مطالعه، میزان واقعی هپاتیت C در جامعه اهداکنندگان با احتمال ۹۵ درصد از حداقل $\% ۰/۲۹$ تا $\% ۰/۴۹$ برآورد می‌گردد ($\% ۰/۴۹ - \% ۰/۲۹ = CI_{۹۵}$). در مطالعه‌ای در سال ۲۰۰۴ میلادی در انگلیس در سه شهر بزرگ جورجیا، نمونه سرمی اهداکنندگان خون از نظر HCV توسط الیزا و NAT بررسی شد؛ $\% ۷/۸$ اهداکنندگان هپاتیت C داشتند که از درصد بدست آمده در مطالعه ما بیشتر است (۷). ولی در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۰۴ میلادی بر روی ۱۲۱۶۷ اهداکننده تایلندی از نظر HCV به روش الیزا و ایمنوبلات انجام شد درصد حاصل $\% ۰/۲۹$ از تحقیق ما کمتر شد (۶).

در تحقیق دیگری در سال ۱۳۸۲، موارد مثبت HCV در پایگاه انتقال خون تبریز $\% ۰/۹۸$ گزارش شد که از درصد پایگاه کرمان بیشتر به دست آمد (۹). با غربالگری اهداکنندگان از نظر وجود anti-HCV و حذف منابع تجاری خون، فراوانی انتظاری هپاتیت C مرتبط با انتقال خون در حال حاضر حدود $\% ۰/۵$ جمعیت اهداکنندگان است و درصد حاصل از این مطالعه کمتر از رقم مورد انتظار جهانی است (۳).

در این مطالعه رابطه معنی‌داری بین سن و وضعیت تأهل با هپاتیت C مشاهده نشد، ولی میزان ابتلاء به هپاتیت C در مشاغل مختلف قابل توجه است و به نظر می‌رسد احتمال

References :

- 1- Helen E harris and *et al* L, "Clinical course of hepatitis C virus during the first decade od infection" [2001]
- 2- Longa and *et al*, "target hepatitis C look back, Canada [1999]: 39(2): 194-200.
- 3- اخگری آرش، ستورده نیا عبدالحسین: اصول طب داخلی هاریسون، بیماری‌های کبد و مجاری صفراوی (ترجمه) فصل ۲۹۵ (۲۰۰۱).
- 4- No Authors listed; transfusion transmission of HCV infection before anti-HCV testing of blood donations in England, transfusion, [2003]; 24(9): 1153-64.
- 5- Luksamijarulkulp, Thammatan; Hepatitis C virus infection among thai blood donors; Thailand [2004].
- 6- Akhtars and *et al*; Hepatitis C virus infection in asymptomatic male volunteer blood donors in Karachi, Pakistan: J viral hepat. 2004; 11(6): 524-35.
- 7- Piazzam, and *et al*; sexual transmission of hepatitis C virus and prevention with intramuscular immunoglobulin: Aids patient care STDS. 1998; 12(8): 611-8.
- 8- Bernyilsetc, second generation Anti-HCV screening in Seudi Arabia donor population Vox Sang 1994.